

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

3. Quo fructu, & exitu certatum vtrinque ab Angelis fuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

rom fuit, nonnihil diffidij scholasticis est. An scilicet exemplis solum aduersis, an rationibus, & suasionibus, & adhortationibus oppositis, ut quisquis alios ad suas traheret partes, pertractoque in eis teneret pugnaverint armis, siquidem materialibus prælium commissum, habebiturque non fuisse constans apud Doctores omnes est. Fuit siquidem totum spirituale, atque inter puros spiritus angelicos confectum; tamen pictores armis corporeis decertantes Angelos depingant, ut spirituale hoc prælium (ut possint) hominibus representent, ut, & Angelos ipsos corporea iuvenum forma (qua solum possunt) nobis proponunt. Sotius noster ubi proxime a. 15. rationibus solum propositis, & adhortationibus negotium hoc, & pugnam totam actam, peractamque fuisse censet: quod ipsum Vasquez ac reliqui fere omnes scholastici recentiores docent, habentque pro se Nazianzenum, Cæsarium, Chrysostomum, Ambrosium, & Gregorium apud Sotium. Contra vero Albertus, Alesius, Bonau. Ricardus, Egidius, & Durandus apud eundem Sotium, & Antiaga cit. d. 24. sect. 11. sub sect. 1. num. 78. §. 5. *Porro folo exemplo* censent solo exemplo Luciferum quod ipsum de reliquis Angelis esse alios ad suas partes traxisse. Præcipuum fundamentum à ratione est: nihil Angelos alios alius proponere à ratione potuisse, ut eos in suas partes adducerent quod adducendi non prænoscent, & ignorarent. Sed ne inani hac super re certaminis locus detur, adverte: obedientiam, vel inobedientiam, & transgressionis angelorum virtutem, aut vitium pure internum, atque, ad cordis Angelici secreta spectans omnino fuisse: ac proinde seipsis nec virtutem, nec vitium Angelorum aliis Angelis, quam alterutrum admittentibus innotescere potuisse, ut alter alterius exemplo, siue ad obedientiam, siue ad inobedientiam, & transgressionem moueretur mouerive facto ipso, & exemplo alterius posset quare voluntaria reuelatione facti sui alterius Angeli ad alium, vel alios opus fuisse, ut eos ad sui imitationem facto, & exemplo suo posset absolute mouere. Vnde an ultra hanc facti, & exempli proprii propositionem (quæ abs dubio fuisse aliqua & ratio est) rationibus, & motibus aliis propositis, & alijs Angelos alios in suas partes, & sententiam, partemque pertrahere tentarint, ac mutuo contendunt, quæstio inter scholasticos esse, & quæ solummodo potest, ut patet.

8. Dicendum est quarto, utroque modo Angeli alios ad suas trahere partes contententes mutuo, ac vicissim pugnant: scilicet exemplo, & facti proprii manifestatione, atque item rationum, motuorumque aliorum, ut eos pertraherent propositione. Hanc esse non admodum veterum scholasticorum sententiam iudico. Neque enim Sotius, & alij pro prima sententia relati negarunt Angelos exemplo suo seu facti proprii manifestatione ad imitationem mouisse, quos de facto mouerunt. Atque alios mouere absolute potuisse præsertim Angelos gradus natura, & individuatione inferiores, imperfectioresque, apud quos præstantiorum, & procerum exempla multo amplius præstant, quam equalium qui aliquid valent tamen, certum est. Quare hæc conclusionis pars, & ratione & communi omnium Doctorum suffragio indubitata esse debet. Secunda pars conclusionis de aliorum motuorum & rationum propositione de qua solum disputato locuti, apud scholasticos habuit, & habere, solummodo potest probatur. Et primo quidem inferiores, & imperfectiores natura angelos non assequi rationes, & motus, omnia, quæ perfectiores, & superiores natura Angeli assequuntur, dubium mihi non est de naturalibus loquendo: quare, & ab his de naturalibus, præsertim difficultatibus illuminantur, possuntque absolute de adquirendis illuminari, ut suo loco de philosophicis Angelorum disputantes, t. 2. philosophicis nostræ controu. ult. satis ostendimus. De supernaturalibus vero cognitionibus proportionem seruata plures, amplexioresque à deo ipsis quam inferioribus communicatas, uti, & dona supernaturalia reliqua, iuxta naturæ maiorem perfectionem constat ex dictis, & antecedentibus, ergo aliqua Angelis inferioribus proponi à superioribus absolute poterunt, quæ ante eam propositionem non scirent. Sed est, sint Angeli omnes scientie tam naturalis, quoad extensionem equaliter, & de omnibus specie eiusdem conaturaliter, &

Christoph. de Orreaga de Deo vno. Tomus II.

ordinaria providentia loquendo verum mihi est, certe quoad intensionem, & entitativam perfectionem cognitionis, superiores, & perfectiores non solum specie, sed & individuatione, Angelos inferioribus, & imperfectioribus excedere certum est, atque frequenti hominum, speciei etiam eiusdem, individui, quoad intelligentiam imperfectiorum experimento comprobatur. Hi siquidem perfectioribus viuidijs, perfectiusque obiecta, quæ segnius, & quasi emortuæ perperant, præstata cognitionis suæ illustrata proponuntur illuminant, perfectiusque, ac viuidijs, quam antea cognosci ab eis, ac veritatibus, de quibus præcognitionis primæ suæ imperfectione hæstantes dubitabant, faciunt assentiri: sed demum tandem equalis, quo ad intensionem, & perfectionem entitativam scientiæ omnes Angelos essentiationis tamen eiusdem in calculatione, ac per tempus nouæ deliberationi, datum repetitione, & instantia mentem tandem magis eius perpenfioni, & penetrationi, & subinde deliberationi maturius habenda applicari certum idem, & ratione, & experientia, quotidiana nobis est, id quod inter Angelos specificæ, & si velis indiuiduæ perfectioni equalis, Michaelis, & Luciferus in re præsentem euenisse ipso Michaelis nomine, & significato satis ostenditur: idem enim valet Michaelis, ac Luciferus, quod Lucifer nunquam ignorauerat, & tamen eius veritatis inculcatione, & repetitione ut ipsi iam velano affectu, & peccato ad bonam frugi, & salutarem penitentiam reuocaret cum ipso pugnavat: atque obinde tanquam ex præcipuo gladio, quo, nec solum exemplo, præliatus est Michaelis nomen accepit. Denique à prauis iam Angelis non veris solum, sed falsis, & chimericis rationibus, quas boni adhuc alij nondum cogitauerant, pugnatum est eorum obiectorum simplices apprehensiones, quibus delectarentur excitando, & quibus prosequendis, delectationis, & complacentiæ experimento percepto ad prosecutionem de eo paratam inducerentur, ut Luciferi ipsi contigisse dicemus.

CERTAMEN III.

*Quo fructu, & exitu certatum
vtriusque ab Angelis fuerit.*

1. Quo fructu vtriusque partes Angeli in via pugnaverint, & quis tandem prælii illius euentus fuerit, vtrius scilicet, ex eis partibus vicerit, examinandum, ac figure scholastico statuendum venit. Cum autem prælium hoc in via statu ex parte Michaelis honorum Angelorum, principis, ac ducis pro debita Deo obedientia summisione, & obsequantia fuerit; ex parte vero Luciferi, & cædemonum, sequacium pro oppositis, inobedientia scilicet, atque in Deum rebellionem: ac insuper prælium hoc suasionibus, & exemplo, & motibus aliis, ad Angelos omnes, vel inferiores, vel æquales, siue iam ad alterutrum determinatos, siue nondum prædeliberandi tarditate maiore determinatos habitum fuerit: fructus partis vtriusque in prælio hoc ex his Angelis, quos ad se determinatis, vel necdum determinatis alterutrum partis Angeli produxerint, ac perseveranter tenuerint, & in suis partibus obfirmaverint, dignoscendum erit, & iudicandum, exinde vero vtriusque parte, absolute in via vicerit, facile dignoscetur, & pro qua parte palestra, seu pugæ campus, empyreum nempe cælum, ut victrice finito viæ statu, & prælio permanserit: ac demum Angelis militiæ celestis titulo ex præfata pugna adquisito aliquid aliud, contra dæmonum phalangem sub mundi huius finem, tanquam victoriæ appendicolum reffer agendum. De quibus omnibus singularem eo ordine, quo propofita sunt, recte methodi, & claritatis gratiæ, ex instituto disputabimus, quia eorum pleraque intacta, vel alijs difficultatibus cursum ab antecessoribus scholasticis inserta, quare nec pro debita claritate, & dignitate disputantur. Illud solum ex parte diffin-

4. Dico tertio: Angeli boni malos in hoc prælio via Angelica superantur. Est de fide ex textu Apocalyp. duodecimo, recitato. certamine secundo, numero primo, illis verbis, *Et d'aco pugnabat & Angeli eius, & non valuerunt.* Quod ipsum est Michaeli & Angelis eius ex adverso pugnantibus succubuerunt id: quod duplici ex parte, altera speculativa altera facile probatur. De speculativa veritate, à Michaeli, & Angelis eius ostendenda, nempe Deo obedientiam submissionem, & adorationem ab ipsis, & ab omnibus creaturis debent, & incarnato etiam, si id mali peccato suo delectantur, cum ea omnia, eius humanitati suscepere exhibere iuberentur, superatos victosque malos à bonis Angelis fuisse dubium nullatenus esse potest: cum rationi illi per se nota à Michaeli, & Angelis eius continuo prælio illo contra malos Angelos ingeminatæ *Quis sicut Deus*, nihil quo satisfacereat mali respondere potuerint, etsi nequitiæ, & pravitatis sua obstinata in sua sententia, & præiudicio falso, & erroneo persistenter: victoria autem in disputando speculativa est, intentam veritatem ita contra contumaces in suo errore demonstrare, ut nihil habeant, quo probabiliter satisfaciatur. De activa vero, & practica pugna, qua propositis rationibus utrique boni Angeli malos, & necdum in alterutram partem determinatos, & contra mali reliquos in suas partes trahere contendebant, probatur: quia etsi neutro pars aliquem ex parte adversa deficere, atque ad ipsam transire de facto obtinuerit; boni tamen Angeli ubi primum quisque, obediunt, ac deliberato bonus effectus est, industria exemplo, & hortatu suo, primoque, & primus, & præcipuus Michael ex nondum determinatis, sed successisse, ut diximus determinandis duplo, ut minimum, plures angelos, à suis partibus traxerunt, in eisque toto status via tempore tenuerunt, & confirmantur, iis quos Lucifer, & Angeli eius malis suis artibus ad suas traxerunt, atque in eis obstinato tenuerunt: ergo boni Angeli malos, pugna etiam practica, & activa trahendi in suas partes alios Angelos, vicerunt malos, & absolute superantur. Consequentia patet, antecedens traditur c. illo, 12. Apocalypsi duodecimo, numero quarto, ubi de Dracone, seu Luciferio dicitur, *& cauda eius trahens tertiam partem stellarum cæli, & misit eos in terram.* Quæ de Luciferio, & Angelis malis communiter prælio illo, pure Angelico, intelliguntur, & allegorice de prælio eorumdem Angelorum per se, & ministros suos homines in Ecclesia Dei militante habendo, & sine mundi persecutione antichristi postrema finiendi: atque ita intelligi debere ostendimus, quæstione secunda, certamine quinto, numero secundo, & tertio. Denique probatur ex eo, quod malos Angelos boni fugaverint, & eiecerint de cælo empyreo prælii illius palestra, quæ ipsis, ut patet, victoribus permansit, ut iam ostendo.

5. Dico quarto: Michaeli, eiusque Angelis bonis malorum de cælo empyreo proieciti via statu finito, ac sub mundi finem de terra extima, & aëre in tartareum damnatorum locum, & carcerem æternum commissa, mandataque à Deo fuit, atque ab eis mandata executione partim, partimque mundi finem mandanda. Conclusio hæc ex citatis locis 2. Petri, 2. & Apocalypsi duodecimo, rigide perpenis, & penetratis facile probabitur subditur enim immediate recitatis verbis ex Apocalypsi duodecimo, numero octavo, *& non valuerunt, neque locum manentis est eorum amplius in cælo, id est in cælo ex quo lapsi derubati, & proieciti sunt, nullum deinceps locum habuerunt & numero nono, ita subiungitur, & proieciti sunt Draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas, qui sedavit uniuersum orbem, & proieciti sunt in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt.* Sec. quæ nulli persecutori militantis nostra Ecclesia, Antichristo adhuc, possunt convenire, ut pote, qui nec serpentis antiqui Protoparentis seducens officium, nec propria diaboli, & Satanae nomina, sed metaphoricè solum habent. Nec proieciti aliunde in terram cuius à suo ortu incolæ

sunt, & erunt, quousque in infernum miseris corporibus rediituis æternum cruciandi mittantur: id ipsum docet Petrus epistola secunda, capite secundo, verbis illis. *Rudentibus inferni detractis* (Angelos malos nimirum de cælo in quo creati sunt) *in tartarum tradidit cruciandos in iudicium referunt.* Id est tradidit, ut iudicio postremo sub mundi finem mittendi in tartarum ubi æternum coniecti, & coerciti, nec deinceps (ut ante illum diem) egressuri cruciarentur, ut Græca lectio *Tagrptos* clarius exprimit, quæ tantundem valet, *Ac tartaros coercitos*, ut bene Salmeron noster d. tertia ad illud caput, §. *Dubium tertio loco fuit*, versus fin. Neque enim ex tunc proieciti de cælo Angeli mali omnes sunt in infernum coniecti, ac perpetuo detracti: id enim postremo iudicio à Christo Domino habendo exequendum, ut ait Petrus, referuntur, atque ex sententia ipsius in malos proferenda, *ite maledicti in ignem æternum, inferni utique, qui parati estis* (non datus ibi omnibus æternæ, & inseparabiliter ab illo) *Diabolo, & Angelis eius, vobiscum ibi ab illo æternum cruciandis*: id quod subodorati Demones, quoad iudicis personam (nam quoad suum, & postremo iudicio post mundi finem æternum inferni carcerem, & ignem satis erant conscii) queruli Christo Domino clamabant Matthæi 8. *Quid nobis, & tibi, Iesu Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos?*

6. Sed quo, inquires, tunc proieciti sunt omnes, cum fuerunt de cælo depulsi? certe in infernum primo, ut carceris, & ignis ibi insulam recipere possessionem: etsi inde egressi, eorum plures incolant aëra, terram, & infernum; nullo tamen ex his locis immobiliter addicti (aliquot exceptis, qui in penam specialem aliquibus locis, & regionibus sunt alligati) sed vicissim terras, mare, infernum, & aëra peragitant, ut de Satan ex loci historia constat, & ex citato capite duodecimo, Apocalypsi ibi: *Va terra, & mari, quia descendit Diabolus an vos, & aliis scripturæ locis sexcentis, sed quid rudentibus, siue catenis* (ut Græca habet lectio) *inferni detractis* significat, nisi eos ex tunc inferni vinculis esse inferno revinctos? Salmeron infernum ibi pro caligine positum ait, ut tantundem, ac vinculis, seu carceribus caliginis valeat, sed cuius caliginis, an mentalis, an priuationis lucis huius visibilis (quæ nondam terræ, aëri, & mundo nostro aderat, cum pulsi cælo Demones sunt ante lucis, & Astrorum creationem) non explicat: Ego vero, etsi sciam inferni, & tartari voces caliginosa, ac tenebrosa loca propriate, & etymo eorum significare, ac subinde, ea quæ centro terræ viciniora, ac subinde à luce remotiora sunt *Tartarum*, & *infernum* dici: antonomastice tamen voce inferni non caliginis cuiusvis, sed propriè & communiter dicti inferni à Petro intellectas censeo; etsi non quibus ex tunc immobiliter inferno fuerint alligati Demones, atque reuincti, sed quibus ex iudicio publico, & postremo (quod ad locum attinet) immobiliter erunt reuincti, & alligandi per æternitatem, ut textu ipso dicitur. Rudentes autem illi physica igni inferni Demonum valorem eo loci tunc factam, non ut ex tunc ibi immobiliter perseverent, significant; Ac, si remotius, & figuratè loquamur, æterna carceratio, nil aliud est quam Demonum toto via suæ statu, & tempore in peccatis, & obstinatione exhausto, à Deo damnatio, qua Michaeli, & Angelis suis victoribus malorum de cælo expulsi, & post iudicium postremum in infernum detracti, & igni post æternæ, & immobiliter exequendo, & subeundo, quasi rudentibus fortissimis, ac minime dissolubilibus, aut disrumpibilibus reuincuntur ferroque alligantur: quod si de his, quorum immania, & continuata delicta patibulum, furcam ita merentur, ut illam tandem euasuri, non videantur, etsi nondum per iudicis sententiam damnatis, immo nec ad causæ discus-

sonem carceratis, dicere vulgari nostro proverbio solemus, *Traen lasega vasilango*, citius, potiusque à Petro dici potuit, distumque fuit de irrevocabili à Deo damnatis ad infernum, & ignem æternum, etiam post exequendum, *Rudentibus inferni*, inferno, & æterno igne cruciandos detractos traditos bonis Angelis fuisse.

QVÆSTIO IV.

De colloquio seu locutione Angelorum inter se.

Difficultas hæc ad Theologicam hanc de Angelis controuersiam non spectabat, sed ad philosophicam aliam de iisdem tomo secundo nostræ philosophiæ controuersie de anima separata (de cuius cum alia, vel Angelis locutione, ad ipsam eadem est difficultas) adducendam: sed, ut in controuersie huius præfatione monui reliquorum Theologorum consuetudini, quam recte methodo, morem gerens, hic eam verborum ne quis eius examen ex aliorum lectione desiderans difficultatis eius arduitate, timore omisit à me suspicetur, qui clarius forte, & facilius aliis ex peculiaribus principiis ab ea me expediam: sed neque disputationis huius de statu viæ angelicæ prior ca quæstio est, quam disputationis de statu termini Angelorum sue patriæ, sue exilii & damnationis æternæ: siquidem in utroque statu sibi inuicem Angeli colloquuntur, ac proinde de eorum locutione pro utroque statu eadem est difficultas: quoniam pro quæstione tertia proxima Angelos, tam bonos quam malos, manifestatione concepti à se proposti, & aliorum motuorum, & rationum propositione, sue exemplo, & suasionibus alios ad suas partes trahere contendisse docuimus (quod absque aliorum ad alios mutua locutione, & colloquiis fieri non potuit) subiungenda statim hæc quæstio fuit: tum, ut dicta melius intelligantur: tum, quia recta methodo de statu viæ angelicæ, quam de statu termini, antequam disputationibus hac de Angelorum locutione necessario & prius occurrat, nec aliquid est, quod de eorum locutione in statu termini sit vicius addendum.

CERTAMEN I.

Præmonenda, supponendaque cunctis ad quæstionis decisionem.

Locutio vnus cum alio, est actio, qua aliquis alicui quid de re quapiam sentiat, vel desiderium, sciendi quid de ea censet alter significet: ac proinde vel assertiua, & testificatiua est, vel interrogatiua, aut formaliter, aut æquiualeuter tales, seu quæ ad duplex hoc membrum reducuntur, ut consideranti patebit. Dixi autem alteri, non quia locutio vnus, ad vnum, solummodo esse debeat, aut ad plures esse non possit. Constat enim vnus ad plures audiendi, & colloquendi capaces esse posse, ut quotidie experimur. Secundo prænotandum est in locutione assertiua creature rationalis cuiusvis unde sumptæ de eo, quod res sit, vel non sit, aut ita se, vel aliter habeat, non solum falsitatem, respectu ei assertæ, sed etiam respectu asserentis, posse cunctis

qua deceptio, & mendacium appellatur. Primum patet. Quia non posse falli ac decipi in eo, quod quis de rebus, & obiectis iudicat, ac subinde alteri testificatur, solius Dei, diuinæque sue scientiæ, essentis sue veræ, & infallibilis omnino est. Secundum autem æque est certum: quia non posse alium fallere, & decipere ac testificari de re aliqua, suoque erga illam iudicio alteri, quam de illa censet, ac iudicat, solius etiam Dei, cui soli peccatum, quantumvis veniale, & leuissimum (quod ut minimum in deceptione illa ex specie sola sua intercedit) profus, ut omnino impeccabili repugnat, nec video, cur Angelus, qui peccare adeo grauiter natura sua potest & adeo enormiter peccauit, nequeat vel leuissimum fictionem, & mendacium deglutire: item illud Psalm. 61. & 115. & ad Roman. quod de homine solum sonat, *Omnis homo mendax*, de omni rationali creatura dictum est, homine in exemplum adducto, ut materia sermonis erat, doctrina vero vniuersalis: soli Deo infallibiliter credi, certoque & indefectibiliter in eo sperari solo: quod si menti Angelus non posset vere, non esset. Argumentum, quod ex tali productione specierum adeo ad exigentiam mendacii Angelis locutionis ponitur ab Aristaga, diluit certamine numero 6. Dixi autem *nude sum ta*, quia ex adiuncta ipsi beatitudine, immo, & perfecta continentia in viæ etiam statu habita quæ ex Dei complacenta leuissima cuiusvis culpæ, & offensionis Dei effectus saltem virtualis detestatio fit (ut in statu etiam viæ esse optime potest) Angelus mentiri alteri non poterit: similiter interrogatori locutione falsitas deceptio interrogantis cuiusvis creature rationalis, adeo sumptæ, potest interuenire: cum scilicet, quod fit, vel formaliter, vel virtualiter se nescit interrogatione sua proficere, ac in eo alium, cui loquitur, decepti intendit, atque ex circumstantiis disponit: quænamque hoc iocose, & animi gratia ab angelo respectu alterius Angeli inferioris naturæ, & intelligentiæ fieri absque culpa queat? Et idem est respectu æqualis, qui il ipsum, quod ab æquali interrogatur, ut beati potest, ignoret, uti abique culpa, adhuc remanet fieri sæpe amice, & citra offensionem inter nos conuenit dubitari possit? cui dubio affirmatiue (absque tamen interrogantis Angeli vitiosus falsus, & interrogati contemptus) videtur respondendum.

2. Tercio notandum est, ad omnem locutionem, assertiuam præsertim de iudicio præhabito, requiri, ac necessario præsupponi in loquente cognitionem reflexam iudicii alteri manifestandi, sue habita, si vera locutio ad alterum sit, vel ficti. si sit locutio falsa, & deceptoria, fallentisque alteri, cui creatura rationalis loquitur. Constat aperte, quia ad locutionem essentialiter requiritur voluntas actualis loquendi, seu manifestandi alteri, quod quis de re quapiam iudicat, ac quo pacto in iudicio suo se habeat res quam ipsi loquitur: aliter nequit velle, si iudicium, sue quod de re illa, manifestandi, vel habet, vel fingit se habere cognoscit (cum voluntas ferri actu in innotitum nequeat) nec id potest cognoscere per ipsam cognitionem, quæ habita, & supposita necessario est ad voluntatem actualem manifestandi illam alteri, cui loquendum est: ergo opus est cognitione alia reflexa, qua directæ illa, ut obiectum volendum, & appendendum loquenti, seu potius loquenti proponatur. Confirmatur ex nostro immo vetustissimo principio, à nobis contra Recentiorum aliquot argutus cum sæpe tomis nostris Theologicis tum tom. 2. philosophiæ de cognitione intellectuali creata obfirmato: nullam scilicet cognitionem, aut scientiam creatam sui ipsius realem formalem representationem, cognitionemve esse posse. Supponendum est quarto: cuiusvis rationalis creature actus inter nos virtuales non solum liberos voluntatis, sed intellectus & scientiæ in secretis cordis esse contentos, & cui naturaliter videri à creatura alia rationali nequeant: esse per coniecturas, & discursum ex circumstantiis, & causis non nullis naturalibus, & necessariis quandoque cognosci ab alia creatura queant) ut ex communis Theologi